

15. «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (із змінами і доповненнями). Закон України від 9 лип. 2003 р. № 1058-IV // www.rada.gov.ua.
16. «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи». Закон України №3668 –VI від 8.07.2011р. „Голос України” від 13 верес. 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
17. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Програма Президента України від 02.06.2010 // zakon1.rada.gov.ua.
18. Руд Н. Вплив реформування пенсійної системи України на соціально–економічний розвиток суспільства: автореф. дис. ... к.е.н. / Н. Руд. – Донецьк, 2010. – С. 14–15.
19. Свенчіцкі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: Прогноз – 2050 / М. Свенчіцкі, Л. Ткаченко, І. Чапко. – К.: Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
20. Федоренко А.В. Економічна складова накопичувальної пенсійної системи / А.В. Федоренко // Фінанси України. – 2011. – № 12. – С. 89–98.
21. Яценко В. Як створити тривісну пенсійну систему в Україні / В. Яценко, М. Вінер // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 2. – С. 20.
22. E. James. The Political Economy of Structural Pension Reform / E. James, S. Brooks. // The Political Economy of Pension Reform. For presentation at World Bank Research Conference. Sep. 14-15, 1999. P.5-16, 29-36. Режим доступу: www.worldbank.org.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2013 р.

*

УДК 330.874:316.663.2

*Н.М. ДАВИДЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

Фінансова безпека аграрних підприємств у системі корпоративного управління

Постановка проблеми. Ринкові відносини господарювання супроводжуються зміною організаційно–правових форм власності, швидким зростанням кількості суб'єктів господарювання, появою нових методів управління й посиленням конкуренції між ними. З огляду на це варто з'ясувати умови, за яких можливий стабільний та ефективний розвиток аграрних підприємств, адже їхня фінансова безпека безпосередньо пов'язана з продовольчою безпекою країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А.С. Соснін і П.Я. Пригунов стверджують, що економічне благополуччя й могутність будь-якого підприємства тримається на трьох китах – розвитку, безпеці та прибутку [14], тому забезпечення безпеки в сучасних умовах – першочергова проблема для всіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності, виду діяльності й рівня розвитку.

Нестійкий фінансовий стан аграрних підприємств є причиною їх неплатоспроможності, погіршення фінансових показників, що приводить до незапланованих втрат і недосягнення необхідного рівня прибутковості.

Мета статті – розкриття підходів до сутності фінансової безпеки аграрних корпорацій та з'ясування місця фінансової безпеки аграрних підприємств у системі корпоративного управління.

Виклад основних результатів дослідження. Безпека підприємства – це сукупність правових, економічних і виробничих відносин, також матеріальних, інтелектуальних та інформаційних ресурсів, що характеризують здатність підприємства стабільно функціонувати й збільшувати прибуток [11].

Завдання безпеки реалізуються за окремими напрямками захисту діяльності підприємства, визначаються специфікою його діяльності та загрозами внутрішнього й зовнішнього середовища [7].

Система безпеки аграрного підприємства покликана виконувати певні функції, зокрема: планування та прогнозування, виявлення, запобігання, ослаблення небезпек і загроз; забезпечення захищеності інтересів підприємства та його персоналу, збереження його майна, створення сприятливого конкурентного середовища.

Підприємства лише тоді знаходяться в належному стані фінансової безпеки, якщо їхні фінансові інтереси певною мірою узгоджено з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища: споживачами, постачальниками, конкурентами, інвесторами. При цьому досить правомірно пов'язується рівень фінансової безпеки аграрних підприємств із рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Аналіз літературних джерел показує, що в економічній теорії фінансову безпеку розглядають: як одну із складових економічної безпеки; як самостійний об'єкт управління.

Серед науковців, які розглядають фінансову безпеку як стан захищеності інтересів підприємства, є Г.В. Вознюк [9], К.С. Горячева [6], А.Г. Загородній [9], О. Кириченко [12].

До авторів, які вбачають фінансову безпеку як стан ефективного використання ресурсів підприємства, належать І.А. Александров [1], Н.В. Ващенко [7], Г. Голухов [5], Л.І. Донець [7], Л.Г. Мельник [8], В.І. Мунтіян [10], Е.А. Орлова [1], Н.Й. Реверчук [13], Д. Рейхарт [5], А.В. Половян [1], Ю. Шиленко [5] та ін.

Поняття «фінансова безпека» є синтезованим, інтегруючим у собі важливі характеристики категорій «економічна безпека підприємства» й «фінанси підприємства», які досить детально розглядаються в сучасній літературі, що дає змогу використовувати їх теоретичну основу і методологічний апарат під час дослідження важливих змістовних характеристик поняття «фінансова безпека підприємства» як об'єкта управління.

І.А. Бланк виділяє такі істотні характеристики поняття «фінансова безпека підприємства»: 1) як основа елемента системи його економічної безпеки; 2) як базове значення

рівня і структури фінансового потенціалу підприємства в забезпеченні цілей його економічного розвитку. Ця роль визначається тим, що: фінансова діяльність дає змогу реалізувати економічну стратегію підприємства; операції, пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства, мають стабільний характер, тобто здійснюються постійно; фінансова діяльність має важливе значення в забезпеченні стабілізації економічного розвитку підприємства загалом; ризики, які пов'язані з фінансовою діяльністю підприємства (фінансові ризики), за своїми негативними наслідками належать до категорії найбільш небезпечних [3].

Вказуючи на роль фінансових інтересів у системі фінансової безпеки І. Бланк зазначає, що фінансові інтереси визначають основу її побудови, формують напрями розвитку фінансової діяльності та найбільш впливові стимули щодо активізації й підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства. На його думку, система забезпечення фінансової безпеки підприємства визначається пріоритетними фінансовими інтересами, саме які потребують захисту.

Такий підхід щодо ролі пріоритетних фінансових інтересів у системі фінансової безпеки підприємства розвиває К. Горячева, яка вважає основним фінансовим інтересом підприємства одержання прибутку [6]. На її думку, саме за цим показником можна будувати всю систему забезпечення фінансової безпеки підприємства. Такий погляду поділяє й Б. Вишнівська, яка вважає головною метою підприємницької діяльності одержання максимальних доходів при мінімальних втратах капіталу в умовах конкурентної боротьби [4].

Крім того, фінансова безпека є системою кількісних і якісних параметрів фінансового стану підприємства, що в комплексі відображає рівень його фінансової захищеності. У цій характеристиці поняття «фінансова безпека підприємства» можна виділити наступні складові: фінансова безпека виражає визначений аспект його фінансового стану, що відображає той чи інший рівень його фінансової захищеності; фінансовий стан підприємства, що характеризує його фінансову

безпеку, відображається визначеною сукупністю параметрів; параметри системи фінансової безпеки підприємства потребують чіткої якісної й кількісної детермінації.

Л.І. Донець, Н.В. Ващенко дають таке визначення: „Фінансова безпека підприємства – це стан найбільш ефективного його використання корпоративних ресурсів, відображеного в оптимальних значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норм дивідендних виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку» [7].

В.І. Мунтіян зазначає: „Фінансова безпека підприємства – стан найбільш ефективного використання його корпоративних ресурсів, відображеного в оптимальних значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних і обігових фондів підприємства, структури його капіталу, норм дивідендних виплат за цінними паперами, також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технічного та фінансового розвитку” [10].

О.В. Ареф'єва зазначає, що стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів підприємства виражається в максималізації прибутку та підвищенні рентабельності діяльності підприємства, якості використаних основних і оборотних активів, структури капіталу [2].

Фінансова безпека корпорацій в АПК – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх та зовнішніх загроз, який гарантує найефективніше використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування й динамічного розвитку.

З метою проведення ґрунтового дослідження сутності фінансової безпеки аграрних корпорацій ми пропонуємо власне бачення даної дефініції. Зокрема, фінансова безпека розвитку системи корпоративного управління – це ефективне використання корпоративних ресурсів підприємством через сегмент цивілізованого ринку цінних паперів.

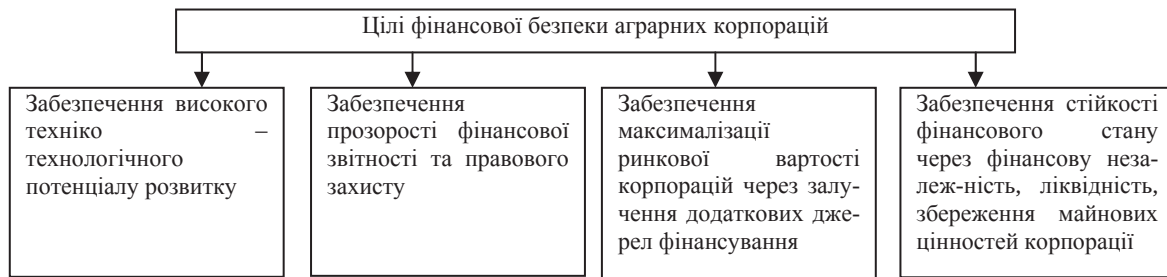
З огляду на це розглядати сутність поняття фінансової безпеки корпорацій в АПК та її особливостей не можна без чіткого з'ясування ролі фінансової безпеки для стратегічного розвитку. Тим більше, що фінансова безпека корпорацій – необхідна ланка в механізмі господарювання будь-якого підприємства, від рівня та тривалого існування якої безпосередньо залежить розвиток підприємства у перспективі.

На фінансову безпеку аграрних корпорацій впливають певні фактори, зокрема: диверсифікованість бізнесу; оптимальна структура капіталу; високий рівень капіталізації; врахування ризиків сільськогосподарської діяльності, сезонності виробництва та мінімізація негативних наслідків.

У сучасних умовах господарювання необхідне забезпечення фінансової безпеки корпорацій в АПК, яке ґрунтується на чітко визначених методологічних положеннях наукової теорії безпеки (унікальність; самостійність, комплексність; дієвість та ефективність економічної безпеки). У межах цих положень мають бути визначені цілі, завдання й основні функції фінансової безпеки підприємств.

Головною метою фінансової безпеки корпорацій в АПК є стійке й максимально ефективно забезпечення високого потенціалу розвитку і максималізація ринкової вартості та зростання капіталізації підприємства в майбутньому.

Для досягнення мети фінансової безпеки корпоративних підприємств в АПК, на нашу думку, необхідно виділити такі основні цілі (рис.).

Основні цілі фінансової безпеки аграрних корпорацій*

*Складено автором.

Зростання вартості підприємства є, з одного боку, показником успішної діяльності підприємства, а з іншого – показником його інвестиційної привабливості, що дає змогу залучати додаткові джерела фінансування для подальшого розвитку на вигідних умовах.

Критерій збільшення вартості підприємства не є суперечливим по відношенню до довгострокових цілей усіх сторін, заінтересованих у його діяльності. Підприємства, які підвищують свою вартість, створюють додаткову вартість для всіх учасників економічного середовища. Як результат, інтереси всіх учасників залежать від здатності підприємства генерувати достатню кількість грошових потоків у довгостроковому періоді, що визначається його конкурентними позиціями. Ринкова вартість підприємства ґрунтується на його вмінні створювати конкурентні переваги й збільшувати доходи та є єдиним показником, здатним враховувати майбутні конкурентні переваги підприємства. Якщо не використовувати цей показник як критерій прийняття управлінських рішень, то в короткостроковому періоді вигоди робітників, менеджерів, держави, покупців, постачальників можуть зростати (за рахунок підвищення заробітної плати, податків, зростання чи зниження цін), але на сучасних ринках таке неефективне використання коштів не може існувати довго і підприємства неминуче зіткнуться з впливом капіталу в майбутньому.

Головною ідеєю управління з метою збільшення вартості акціонерного капіталу є усвідомлення керівництвом зобов'язань щодо обґрунтування своїх інвестиційних, фінансових та виробничих рішень на економічній основі, тобто з урахуванням концепції

зміни вартості грошей у часі, й управління всіма наявними ресурсами таким чином, щоб забезпечити найвищий економічний ефект. Це, в свою чергу, приведе до збільшення вартості власного капіталу підприємства, зміцнення його становища на ринку та позитивно вплине на фінансову безпеку аграрної корпорації. Тобто фінанси є каналом проникнення, що уможливорює контролювати підприємство ззовні. Зовнішній контроль швидко поширюється на всі сторони економічної діяльності суб'єктів господарювання. І чим більше у них можливостей контролювати фінансові відносини, тим з більшою впевненістю можна говорити про їхню економічну й фінансову перевагу: конкурентів можна закрити, поглинути чи диктувати свої вигідні умови діловим партнерам.

Власники, які інвестують у підприємство свій капітал, тобто забезпечують фінансову основу його створення та функціонування, заінтересовані в тому, щоб воно ефективно працювало й зростала його ринкова вартість. Останнє, на наш погляд, є пріоритетним фінансовим інтересом будь-якого господарюючого суб'єкта.

Висновки. Як свідчать результати дослідження, з одного боку, фінансові інтереси підприємства є орієнтиром його розвитку, а з іншого – вони відбивають характер його економічних відносин та потребу підприємства у безпечному й перспективному розвитку в нестабільному зовнішньому середовищі. Разом із тим встановлення рівня якісних і кількісних параметрів захищеності фінансових інтересів повинно відповідати системі визначальних принципів здійснення фінансової діяльності підприємства. При цьому процес здійснення фінансової діяльності ґрунтується на менталітеті керівництва

підприємства та фінансових менеджерів і характеризується системою засадничих принципів фінансування. Керуючись обраними принципами здійснення фінансової діяльності, підприємство самостійно обирає

тип формування системи фінансової безпеки та визначає якісні та кількісні параметри захищеності своїх фінансових інтересів.

Список використаних джерел

1. *Александров И.А.* Оценка финансовой безопасности промышленного предприятия / И.А. Александров, Е.А. Орлова, А.В. Половян // *Наукові праці Дон НТУ*. – 2002. – № 46. – С. 12–19.
2. *Ареф'єва О.В.* Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва // *Актуальні проблеми економіки*. – 2009. – №1. – С.98–103.
3. *Бланк И. А.* Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
4. *Вишнівська Б.* Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. Вишнівська // *Економіст*. – 2007. – № 6. – С. 58–59.
5. *Голухов Г.* Управління фінансовою безпекою підприємства в процесі його реструктуризації / Г. Голухов, Д. Рейхарт, Ю. Шиленко // *Проблеми науки*. – 2008. – № 9. – С. 19–23.
6. *Горячева К.С.* Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / К. С. Горячева // *Актуальні проблеми економіки*. – 2003. – № 9(27). – С. 43–49.
7. *Донець Л.І.* Економічна безпека підприємства / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
8. *Економіка підприємства* / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л.Г. Мельника. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 648 с.
9. *Загородній А.Г.* Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.В. Вознюк. – К., 2007. – С. 10.
10. *Мунтіян В.І.* Економічна безпека України. / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 464 с.
11. *Папехин Р.С.* Индикаторы финансовой безопасности предприятий / Р. С. Папехин. – Волгоград: Волгоградское научн. изд-во, 2007. – 16 с.
12. *Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання: моногр.* / О.А. Кириченко, В.С. Сідак [та ін.]. – К.: Університет „Крок”, 2008. – 404 с.
13. *Реверчук Н.Й.* Управління економічною безпекою підприємницьких структур: моногр. / Н.Й. Реверчук. – Львів: ЛБІНБУ, 2004. – 176 с.
14. *Соснин А.С.* Менеджмент безопасности предпринимательства: учеб. пособие / А.С. Соснин, П.Я. Прыгунов // *Государство, регион, предприятие, личность; под ред. Е.А. Олейникова*. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 560 с.
15. *Crockett A.* The Theory and Practice of Financial Stability // *Newsletter Issue. Global Economic Institutions*. 1997. № 6 [Electronic resource]. Mode of access: <http://www.cepr.org/gei/6rep2.htm>.
16. *Safeguarding financial stability: theory and practice* / Garry J. Schinasi — Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2005.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2013 р.

* * *